Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1385 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1903 15 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1903 «Ն. Տ.

ԶՕ ՓԱՐԱ
ՏԵՐ ԿԻ ՏԵՕՐԻՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
20, ՊԱՊ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, 20
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՏԱՆԴԱԿ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԶՕ ՓԱՐԱ
ارمنیجه سورهاتاق قزتهزی صاحبامتیازی د. جوملك
باب عالی جادهسی نومرو ۲۰
DIRECTION DU JOURNAL ARMÉNIEN
SOURHANTAG
20, Avenue de la S. Porte
CONSTANTINOPLE

ՀԵՏ ՁԻ ՏՐՎԻՔ ԹԹԱԿՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԱՒԵԼ Է ԳՐԵԼԻՔԸՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը կանխիկ ղր. 75
6 » » » 40

ԴԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ
12 ամիսը կանխիկ ղր. 100
6 » » » 50

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ
12 ամիսը կանխիկ Ֆրգ. 22
6 » » » 11

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՑ 10 ԻՆ 20 ԻՆ ԵՒ 30 ԻՆ

ՅԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղր.
Մէկ անգամէ աւելի յանձնարարելի համար մասնաւոր պայմաններ

ՕՍՄԱՆԻԱՆԱԿ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՒԱՒԻՒՆԵՐԸ ԱՐՇԱԼՈՑՍԻՆ

ՍՈՒՔԻԱՍ Վ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Սուքիաս Վրդ. Պարոնեան, որ Սեպտեմբեր ՕՐն Լանտոնի հիւանդանոցներէն մէկուն մէջ վիրաբուժական գործողութենէ մը երկու օր ետքը մեռած է, իրրեւ քանասէր անուն և համբաւ ունեցող անձնաւորութիւն մըն էր, որուն աշխատութիւնները մեծ մասամբ ձեռագիր և անտիպ, իրենց այնքան ալազան և հետաքրքրական բովանդակութեամբը իրաւամբ կարեւոր պիտի ըլլային լոյս ընծայուելու կոչուած ատեն մը հրատարակութեան:

Հանգուցեալ վարդապետը ծնած է 1831 Դեկտեմբեր 6ին Պրուսայի մէջ. և ան է որ կ. Պոլիս, ինչպէս գրուած էր օրագիրներէ մէկ մէջ, Հայ-Հռոմէական ինքզէ:

Կանուխէն Վենետիկի Մխիթարեանց քով ուսում առնել սկսած է նոյն կ. Պոլսոյ և յետոյ մայր վանքին մէջ, ուրկէ ելլելէն յետոյ հազիւ 23 տարեկան հասակին մէջ քահանայական կարգ ըստացած է 1854 յունվար 17ին, որով եթէ տարի մը եւս ապրելու ըլլար, քահանայական յիսնամեակը լրացնելու բախտը պիտի ունենար:

Իր քահանայութեան առաջին տարիներուն իսկ ցոյց տուաւ թէ վարդապետ (Տոքթոր) ըլլալու կոչումը ունէր առանց կրօնի վարդապետը ըլլալու կոչումին, որ իր կեանքի սխալներէն մէկը եղած էր:

Տակաւին չատ երիտասարդ, արտասկրգ մը ցոյց կուտայ գրագիտական, մատենագիտական և գրչագրական ուսումնասիրութեանց որոնց մէջ թրծուած և խորասուզուած կեանք մը անցուց մինչեւ իր վերջին օրը:

Որոշ չենք գիտեր իր վանքէն մեկնման թուականը. բայց արդէն 1860ին զինքը կը գտնենք ի Բարիզ՝ Մազարանդարանին գրչագիրները աչքէ անցընելու զբաղումով:

Եւ եթէ նոյն թուականը մեկնման թուականը համարինք, արդէն ինքնին մանանդած կ'ըլլանք իր դէպի գրչագրական ուսումնասիրութիւնները որ ատիճան կանուխ հակում ցոյց տուած ըլլալը, վանքի դեռ 6 տարուան վարդապետ էր:

Այդ թուականէն սկսեալ իր գործը եղաւ գանազան թանգարաններու հաւրչէն ձեռագիրները հաւաքել, կրօն. քիւտասարանները ժողվել եւ ասով նոր յայտնութիւններ և անծանօթ մնացած իրողութիւններ և ձեռագիրներ երեւան հանել: Բարիզի, Լոնտոնի եւ ուրիշ քաղաքներու թանգարանները ուսումնասիրելով անցուցած է գրեթէ 1860-1879 քան տարուան մօտ չրջան մը, առանց ուրիշ ոեւէ զբաղում ունենալու:

Այդ միջոցներուն է որ այդ երկու քաղաքներու Հայերուն հետ մտքէն յարաբերութիւն ունեցաւ և իր ըրած բանասիրական հետախուզութեանց իրրեւ արդիւնք՝ Հայ Եկեղեցին ընդունելու նամբ դիմում ըրաւ: Արդէն իր ապրուստը ապահովուած էր Բրիտանական թանգարանին եւ Բարիզի Մատենադարանին վարչութենէն, ձեռագիրները ցուցակագրելու աշխատութեան ի փոխարէն ստացածովը: Իր անհատական համղուածին ժամ առաջ գործադրելուն նպաստեցին Հասունեան վէճերը՝ որոնց մէջ արդէն հակահասունեան կողմին կը պատկաներ: Ուսումի հետեւելով իր օծակից Նար-Պէյ և ծերմակեան վարդապետներուն՝ Տ. Մաղաքիա Վ. Օրմանեանի, Մալբենի և կեղեցւոյ գերկը դառնալու համար դիմից Ներսէս Պատրիարքին:

Իրեն հրաման տրուեցաւ վեղար կըրելու, մինչ սովորութիւնը կը պահանջէր վեղարատուութեան արարողութիւնը կատարել և դասանաւանական հանդիսաւոր հրապարակային յայտարարութիւնը առնել յատենի եկեղեցւոյ: Պարոնեան վարդապետի վրայ այդ ապարդիւնութիւնը չկատարուեցաւ նեղութեան պատճառ:

Պարոնեան Մանչէսթըր էր՝ երբ ինքը Հայ. Եկեղեցւոյ մէջ ընդհանուր եւ նոյն միջոցին հոն գտնուողները չատ աղէկ կը յիշեն իր առաջին գրաւոր քարոզը, որուն մէջ խիստ լեզուով մը կը բացատրէր իր համղուածները եւ նոր դասանութիւնը: Պարոնեանի գլխաւոր յատկանիշը եղած՝ համղուածը և ո՛չ թէ մատղաշ կարգազուրկ ըլլալու երկիւղէն Հայ. Եկեղեցւոյ գերկը ապաստանելը: Իբր Հայ. Եկեղեցւոյ վարդապետ, չատ բան մը չէր արժեր ինքը: Ուսումնական թաղականներու սկիզբներէն մինչև 1896 Մանչէսթրի և 1896էն մինչև 1900 Բարիզի հովուութիւնը վարեց, յաճախ Հայ. Եկեղեցւոյ արարողութեանց անգիտութեանը համար զանազան քննադատութեանց ենթակայ ըլլալով: Շատ յաճախադէպ բան մըն էր իր պատասխանատուութեան օրով Մանչէսթրի մէջ, զոր օրինակ, Տեառնընդառաջին փոխանակ Փետր. 14ին, ուր օր առաջ կամ ասոր օր վերջը տօնուիլը:

Սակայն չի նշանակեր թէ հանգուցեալը, որ այնքան բազմազան վկայութիւններ, արձանագրութիւններ, պարագաներ կրցած էր միտքը պահել եւ տեղւոյն վրայ գործադրել, չէ կրցած միտքը պահել Հայ ազնուցոյցը: Ընդհակառակն չատ աղէկ պիտի ընդունի եթէ կամք ունենար և չէ ունեցած այդ կամքը, որովհետեւ արդէն միտքը գրաւուած էր ուրիշ զբաղումներով: Իր բանասիրական՝ մանաւանդ պղտական աշխարհին հետ ծանօթացումը կը սկսի 1883ին: Մանչէսթրի մէջ դեկտեմբեր 23ին խօսած է Հայ նշանագիրներու վրայ ուսումնասիրութիւն մը զոր վերջէն կատարելագործելով հրատարակեց Տէմրճեան պահանի երկրագունտներուն մէջ (1884-1885):

Ամէն յետոյ զանազան պարբերականներու մէջ յօդուածներ գրած է, բայց չատ գէշ սովորութիւն մը ունէր, որով մերի և քննադատելի գործ մը երեւան հանելու երկիւղով չատ անգամ կիսկատար կը թողուր սկսած գործը:

Այսպէս Գարագաշեանի դէմ գրած պաշտպանողականը Արեւելեան Մամուլներու մէջ անտեսուած մնաց. նոյնպէս 1899-903 մաս առ մաս հրատարակեալ Բերթողահօր «Ուղղագրեալ եւ ծանօթագրեալ» քնագրին ծանօթագումը որ իր գլխաւոր աշխատութիւններէն մէկը կրնայ համարուիլ իբր քննական-մատենագիտական ուսումնասիրութիւն կը մնայ կիսկատար:

Իր գլխաւոր աշխատութիւններն են 1899ին Ղազար Փարպեցւոյ կրկնակ յառաջաբաններուն վրայ ուսումնասիրութիւն մը: Եւ 1899ին, 1900ին եւ 1901ին ընդդէմ բրօֆ. Կարիէրի քննական երկու հատորներուն գրած ընդարձակ ընդդիմաբանական գրութիւնները որոնք կը նկարագրին պաշտպանելու ըստ բրօֆ. Կարիէրի կեղծ նկատուած քրոնիկագիրը: Դրած է նաեւ վաճառատուր ամառնոր բառերու վրայ ուսումնասիրութիւն մը (1900) ինչպէս նաեւ Քադկեդոնական ժողով եւ Հայ. Եկեղեցի վերնագրով յօդուածներ չարք մը:

Բայց իր գլխաւոր և ամէնէն կարեւոր գործն է «Մատենախօսութիւն Հայ ըստ օտար լեզուաց, այն է ցանկ ամենայն մատենից եւ յօդուածոց որք ձառվն յօտար լեզուս զնայոց ի սկզբանէ աստի մինչեւ յելս 1900 ամին» որուն միայն մէկ մասը հրատարակուեցաւ: Իզմիրեանց Ծանձնամղովին ալ ներկայացուց թէեւ, բայց չգնահատուեցաւ: Իր գրածներէն կրնան հետեւցնել թէ բազմահմտութիւններ և խնամալ, խղճամիտ կերպով հաւաքուած նօթեր և յիշատակարաններ ունի զոր անօգուտ փճացումի մը մատնելը ոճիր մը պիտի ըլլայ: Պէտք է զանոնք հաւաքել և ի լոյս ընծայել:

Իր բանասիրական ըմբռնումներուն գալով, պէտք է խոստովանիլ թէ Վենետիկեան դպրոցին կը համաձայնէր գլխաւոր կէտերուն մէջ եւ Վիեննայի Մխիթարեանց և Եւրոպացի գիտնականաց ըմբռնումներուն անհամաձայն ինացած է մինչեւ վերջը:

Սուտանուն հեղինակներու, այսինքն յետագայ դարերու մէջ ապրող անձերու ու նախընթաց դարերու մէջ ապրող մարդոց անունով մշակած գրականութեան կամ հնագոյն գրուածի մը վերջին դարերու մէջ կրած խարդախումներուն չատ հաւատացող չէ եղած: Ո՛ր ատիճան որ քանասիրական իր այս ըմբռնումները յետամնաց բան մը ունեցած ըլլան իրենց մէջ, իր աշխատութիւնը եւ չանդրդութիւնը անուրանալի է:

Իր դպրոցը՝ Վենետիկեան ըլլալով, այդ հին ըմբռնումը չէ կրցած թօթափել մինչեւ վերջը, թէեւ չէ ալ մնացած այն կոյր յամառութեան մէջ որով կը պարծին իր նախորդ միաբանակիցները մինչեւ հիմա իրենց երկու հարիւր տարուան հաւղուածները անխախտ պահելով: Մանաւանդ Ա. Մ. Գարագաշեանէ, Վիեննայի Մխիթարեաններէ եւ Եւրոպացի Հայագէտ գիտուններէ գրեթէ ընդհանուր համաձայնութեամբ մը սուտանուն հեղինակ քրոնիկագիրը, որուն գործը հինգերորդ դարէն մինչեւ ի. դար իջեցուցին իր ուսումնասիրութեանց գլխաւոր առարկան եղած է եւ այն «ուղղագրեալ եւ ծանօթագրեալ» քնագիրը որ անուանուած ինաց, արդէն ցոյց կուտայ թէ տարիներու խոշոր չարք մը նեղիրուած է ուսումնասիրելու համար գոնէ որ իրեն համար 5րդ. դարու մատենագիր մը ինայ մինչեւ վերջը:

Իր այդ աշխատութեանց ծանօթութիւնները, եւ օտար լեզուով Հայ բանասիրութեան վերաբերեալ հատուածներու հաւաքածոն ցոյց կուտան այն արտակարգ սէրը զոր հանդէպ տմամային եկեղեցւոյ նիւթերու ունեցած է եւ այդ նախասիրած ճիւղին վերաբերեալ ինչքան չատ բան կարգացած ըլլալը:

Իբր ուսումնասիրող իր խղճմտութիւնն ալ նախանձելի ըլլալու ատիճանին հասած էր, ինչ որ պանծալի բան մըն է:

Միայն թէ վիճաբանութեանց մէջ քիչ մը կը լիշեցնէր նախորդ սերունդը, որովհետեւ պէտք եղածէն աւելի կծու լեզու մը կը գործածէր, քանասիրական աշխատութեանց սահմաններէն հեռու՝ հեգնութիւնն ալ առանց արհամարհելու:

Ասոր համաք է որ զինքը քննադատողներ գտնուած են, ինչպէս կարիէրի դէմ իր մէկ գրածին պատճառաւ Հանդես Ամսօրեայ, որ իր այդ անկեղծ խօսքին առիթ ինքն ալ նոյ նոճովը պատասխանեցաւ Սուքիաս Վ. Պարոնեանի կողմէն: Իր ուսումնասիրութեանց այսպէս վերջին հետախուզութեանց անհամաձայն գտնուիլը թերեւս օր մը իր ուսումնասիրութեանց արժէքը նուազեցնէ. բայց կարելի չէ ուրանալ իր Բրիտանական Միւսէօնին եւ Բարիզի թանգարանին եւ այլ քաղաքներու ձեռագիրներուն հաւաքածոյին և օտար լեզուով մեր գրականութեան վրայ խօսող գիրքերու ցանկին աննմանելի կարեւորութիւնը: Եւ ահիդ այս վերջին աշխատութիւններն են Սուքիաս Վ. Պարոնեանի անունը անմահացնող գործերը, բայց դժբախտաբար անոնք ալ հրատարակուած չեն, կամ մասամբ հրատարակուած: Եւ չենք գիտեր թէ ո՛վ պիտի գտնուի օր ազնուութիւնը ունենայ զանոնք ի հաւաքելու և հրատարակելու. պասչած յարգանք մը մատուցանելու համար հանգուցեալ վարդապետին, որ քառասուն տարի չարունակ աշխատեցաւ քանասիրական հանգոյցները լուծելու, և այդ ապերախտ ապարէնը զինքը չյուսահատեցուց մինչեւ իր ծերութեան օրերը, որոնք աւելի բեղմնաւոր եղան քան թէ երիտասարդութեան տարիները, որոնց մէջ արատագրէլէ աւելի հաւաքած էր:

Ս. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՅԱՒԱՍՏԻՒՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՍԸՎԱԶԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

(ՄԱՄՈՒԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ)

Օտար երկնքի տակ, պերճութիւններու մէջ թաղուած օրերուս, տղու թերթաչ յիշողութեանս մէջ, յանէ վառ մնացած էր Բէօշկի քնքոյշ պատկերը՝ անուշ անուրջի մը ազուորութիւնով օծուած: Երեւակայութիւնս, մագական լապտերի մը պէս, աչքերուս առջեւ կը հայիլացներ գեղանի Բէօշկը, որ, սարահարթի մը մուգին թաղած, իր ճոխ կուրծքին նկարչին պերճանքը կը ցուցադրէ գեղեցկին սիրահար հոգիներուն հանդէպ: Իր ոտքերուն տակ, աղւորիկ ձոր մը կը փռուի. որուն զոյգ կողերն իվեր կը մագլցին՝ յատակ վրաները կապոյտ ժպտաէներով բաժնուած տուներ, սիրուն վիլլաներու պէս ծառերու ու ծաղիկներու մէջ թաղուած: Ներսն մէկ կորած: Ձորի մնարին վերջը կը գտնուի Բէվէր, զուլալ ջուրերու, բնական լճակներու, փըթիրտ ջրվէժներու, վարպետ ծառերու, ճարտարարուեստ ջաղացքներու, խնկոտ օդերու, և ծածուկ սէրերու աներեւոյթ վայրը: Ձորին վարի կողմը լայն մը կը պառկի Սըվազ, նոճիներու և բարտիներու գգուանքին մէջ հեշտորոր:

Տասնեակ տարիներ ետքը, վերադարձիս Բէօշկի սիրուն գէմքը թոռմկած, գոյնը նետած, կուրծքը դոզած, ու քսակը՝ տարիներու բեռին տակ ծռած գտայ: Բայց, ո՛րչափ ուրախ էի նորէն տեսնելուս: Մանկութեան կեանքիս անուշիկ յուշիկներու կծիկը փակուիլ սկսաւ: Տուներնիս ատ ձորին մէջն էր: Դարուընին կանանչ գորգերուն վրայ, ուրերուն ու գառներուն հետ, կը յատկրնտէի. ամառը, տաքուկ վտակներուն մէջ, երկուս ձուկերուն հետ կը լողնայի, աշունը, պարտէզներուն մէջ, թռչուններուն պէս ծառէ ծառ կը թռռէի, ու ձմեռը, պզտիկ ընկերներուս հետ ձիւնէ գնտակ կը խաղայինք: Իսկ արեւոտ կիրակիները, Բէօշկի կուշտը, հովտում, հովանոտ տեղ մը նստած, հանիս հմայքատ հեքեաթներ կը պատմէր: Բէօշկը ալ կարծես ինծի համար մարմնաւորած ոգի մըն էր: Հին օրերու մունչ թարգմանն էր ան: Ուսումի, քաղի մը այցելութիւնով՝ իր ծերութիւնը յարգած ըլլալու զովութիւնը զգայի: Օր մը սակայն, սուր տարուռ մը անցաւ մէջէս: Փայտանիներու կայտ մը մնացեր էր իրմէն: Ամիսներ եղաբ տեսայ որ, Բէօշկի ամէնէն, նոր փիւնիկի մը պէս, ճարտարարուեստ ծաղիկ՝ քարակերտ, ընդարձակ չէնք մը ծներ է: Հիւանդանոցի համար չինուեցաւ: Ա՛լ արհեստանոց պիտի ըլլայ, կ'ըսեն:

Սըվազի ցուցահանդէսը՝ ահա տա հսկայ չէնքին մէջ սարքուած է:

* * *

Օգտ. 19ին Օգոստափառ կայսեր Գահակալութեան քառեքառակի տարեդարձը առնուեցաւ մեծ հանդիսութեամբ: Ամբողջ Սվազ հարանեցուն մը դարձած էր: Դուռ ու պատուհան, կանաչորակ պակներու գիրկէն, կը ժըպտէին կարծես: Շքեղ չէնքերու ճերմակ ճակատները կէսկիսուած չէին մահիկապանծ դրօշներով: Խնձորը թառած էր այտերուն վրայ, եւ հրճուանքը հոգիներու մէջ բոյն դրած էր: Կառավարական հոյակապ ապարանքին առջեւ, լայնածաւալ հրապարակին վրայ, ոսկեճամուկ զգեստներով ճաճանչող կրօնականն, քաղաքական, զինուորական բարձրաստիճան անձեր, զօրքերու և զօրականներու չրջանակին մէջ, պատրաստ կեցած էին, երբ Վսեմ. կուսակալ պէյը հասաւ: Ու ահա՝ ահեղագոռ թնդանօթներու տնդուռ հարուածներ աչետցին Պահակալութեան Տաճը վեհափառ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Բ. Կայսեր, Որուն արեւշատութեան համար հրապարակային աղօթքը ըսուեցաւ զգայուն չեշտերով ու խորունկ հաւատքով: Ապա բոլոր պարտիզներու կողմէ ուշիմ ուսանողներ երախտագիտական ճառեր կարդացին: Հանրածանօթ լուսանկարիչ Տիլսիլեան եղբարք հանեցին դէպին պատկերը առին քանի մը ապակիներով: Ետքը Վսեմ. կուսակալը պաշտօնատեղին գնաց, պաշտօնական այցելութիւնները ընդունելու համար:

Եաննքին, բարձրաստիճան պաշտօնեաներու չքեղ թափորը դէպի ցուցահանդէսի վայրը չտկուեցաւ, որ քանի-քանի քիլոմէտր մը դուրս է: Խճուղիին երկու կողմերը կը կոթողին հեռագրական թելերու սիւներ, որոնց վրայ կը ծածանին կարմրակ դրօշներ: Ճամբուն երկայնքը, երեք տեղ, կանանչներու մէջ փաթթուած տախտակէ կամարներ ձգուած են, որոնց վերեւը կը վառին ոսկեգիրք, գեղաքանդակ «Փառիշտով չօգ եղայ»ներ: Դէպքին, անուշ մը կը ժպտի, կարծես, սրբատաշ քարերով կառուցուած Բէօշկը, որուն առջեւը, երեք նոճիներ կը ճօճին, յաւերժահարսներու պէս նազելատեսք: Աղուոր աղբիւր մը, ատոնց ոտքերուն տակ, իր արծաթ կոնը կը ճերապայ: Հո՛ա, ատ բանչ մէկ, կուսակալ պէյը կարգաց իր խորունկ գիտակցութեամբ ու հասուն դատողութեամբ գրած ճառը: Ատկէ ետքը, Մէարիֆի մուտիր պէյը ընթերցաւ իր երեսուն ու իւսասաներիգ ճառը: Ա՛լ ցուցահանդէսը բացուած է, որ պիտի տեւէ, դրեթէ, երկու ամիս: Թափօրը ցուցահանդէսի վերի դուռնէն ներս կը մանէ: Ու զինուորական նուագախումբը, արեւելեան եղկիկ եղանակներով, կը դայլայլէ ժողովուրդը, որ բռնած է «Թավագաղին»:

Գոհակալութեան տարեդարձի առօրը՝ միայն պաշտօնեաներու համար բացուեցաւ ցուցահանդէսը:

* * *

Ցուցահանդէսը իր ներկուն դուռները բացաւ չորեքշաբթի՝ այրերուն ու հինգշաբթի՝ կիներուն առջեւ: Ես ալ ուրբաթ կ'երթամ: Թալագաղին կէսկնուած է կասէ չենքերով, որոնք մէկերնին ունին սալան, նախասենեակ, խոհանոց ու.... վերնայարկ: Բանի մը հատը, հիմա սրճարանի յատկացուած են: Շարժական կանոնչ խցիկի մը պատուհանէն պանորդը կ'երկնցնէ մուտքի տոմսը: Բառասունները կը վճարեմ: Այցորդները ներս կը մանեն ցուցահանդէսի վերի դուռնէն, ու, բոլոր սենեակները աչքէ անցընելէ ետքը, վարի դուռնէն դուրս կ'ելլեն: Ես ալ ներս կը մտնեմ: Շէնքը չքեղորէն զարդարուած է: Լուսաքանչիւր սենեակ յանձնուած է պատուաւորի, փորձառու եւ կարող անձերու հսկողութեան: Այս զանազան ու զարմանալի ապրանքներու ցուցակագրութիւնը միայն չաբաթներու կը կարօտի: Ռուսին, սա հեղ. պղտիկ նիշեր մը միայն կը խաղցնեմ:

Սենեակներու մէջէն եմ: Հուսա, սա՛ իւղաներկ տեսիլքին վրայ, զոր հրաչակերտած է Նշան Աւագ, հուն՛, նա ամազոն գեղուհիին կեցուածքին վրայ, զոր առեղծած է Ոսկան Շիմշիրա, կը հիանամ պարզապէս: Տա՛ պատէն կախուած են հին ու նոր զէնքերու ամբողջ խուրձ մը: Նա՛ ցուցափեղկին տակ կը վառին ոսկի եւ արծաթ գարդերու հարուստ հաւաքածոներ: Սա սենեակը փոռոքջեան Անաստասեան գործի ընկերութեան նուրբ, սիրուն, ճաշակաւոր խալիներով: Հուսա՛ դիզուած իրիկով բանուած ու սքիմայով զարդարուած փեղկիկներ, պսխաճաներ, բըշլաճ սեռամատներ, փիլ փերտեներ: Ադին կը վառվռին չիթարիներ, դուռնիներ, ճանճիկաներ, քիրներ, ձիւնի պէս ճերմակ չարշաֆներ, չամպուդներ, խալուներ, որոնք Տիւրոսական ապրանքները կը յիշեցնեն: Անդին, Ամասիոյ, Թոքատի, Մարզուանի, Զաֆրանպոլի միտէյաները, վարքանները, մեհրեները, քիչի տերիսիները, կիւտերիները՝ եւրոպականին հետ մրցելու երեւոյթը ունին: Սա՛ սենեակին մէջ չարուած են պաղպաչէ, փէյեսկեճկէ, եզեռնոսէ, հատ աղաճիէ, չալախի ծառէ, փղոսկրէ, խորէզ, չարդէ պատրաստուած մնառկներ, արկղիկներ, տապանչներ, զարակներ, տուփեր, սեղաններ, սաոլներ, թիկնաթոռներ, աթոռներ, գաւազաններ, հայելիի, ժամացոյցի ամաններ ու գրատարաններ: Մէջտեղը, գեղակերտ մահճակալ մը լարուած է, որուն համար կ'ըսեն թէ Եւրոպացիներն անգամ հաւնած ու հիացած են: Տա՛ սենեակին մէջ ցուցադրուած են հազարաւոր տեսակ հունտեր: Դուռնին առջեւն ալ գրուած են երկրագործական ու գիւղատնտեսական նոր գործիներ: Սինկերի մեքենաներու մասնաճիւղը իրեն համար մասնաւոր սենեակ մը ունի, ուր ցուցադրած է սիւզէնիի գեղեցիկ նմոյշներ: Պատերէն կախուած են նաև պատկերներ, ընտիր ձեռագործներ: Քանի մը մեքենաներ ալ կը տեսնուին: Սա՛ տեղ չերքէզական արծաթով բանուած զանազան իրերը, որոնք մեծ մասամբ ձիու զարդեր են, կը հիացնեն այցորդները: Մոտ թաւիլի վրայ համակ սրմայով բանուած թանկագին թամբ մը, եւ իսկոյն ու սրմայով չինուած հինաւրի մաղախ մը զոր ժամանակին Օսմ. Վեհապետը նուիրած է տեղիս Վսեմ. Կուսակալին հանգուցեալ հօրը, արուեստի ու արժէքի կրկին տեսակէտով գնահատելի բաներ են: Ցուցադրուած են նաև հին քիւրք մը, կուրծքի. թեւ բերանները, գրպանը, եղերքը, համակ ոսկեթել բանուած, ու Արնաւուտի համազգեստ մը կռնակը, երկու կուրծքը, չիփկեճերը թեւերը, շալվարին երկու կողմերը, ու սրունքի քոզուկները բոլորովին սրմայով ծեփուած: Գեամները անգին խալի մը փռուած է, որուն համար կ'ըսեն թէ Օսմ. Վեհապետ մը Նիկոէի մզկիթին նուիրած է: Շէնքին բոլոր պատերը ծածկուած են արժէքաւոր գորգերով, որոնց մէջ կը գտնուին ու կը գնահատուին Ալպէր Ալիօթիները:

Թէեւ մեր էն կարող արուեստագէտները դեռ ցուցադրած չեն իրենց գործերը, սակայն, կան նորէն հանճարի նշանակ գործեր: Տղայ մը արդէնիկ պատրաստած է, որ եւրոպական գործ կը կարծուի: Շիլի մէջ...վազեր մը չինած է թիթեղագործ մը: Դեռ մէկը չգիտցաւ գաղանիքը: Արկղիկ մը կայ, որուն բանալին վրան է: Բացողին երկու ոսկի: Դեռ կուղպ է: Ոսքի յատուկերէն կեղծը չինուած է: Դժուար է գանազանել: Ու դեռ չատ ուրիշներ: Սվազցիները մասնաւորապէս մատանեզործութեան, չիլիճկիրութեան, գորգագործութեան մէջ յայտնի, ու, ընդհանրապէս, ձիւնագործութեան մէջ ալ չարուած են այսպայէ, փէյեսկեճկէ, եզեռնոսէ, հատ աղաճիէ, չալախի ծառէ, փղոսկրէ, խորէզ, չարդէ պատրաստուած մնառկներ, արկղիկներ, տապանչներ, զարակներ, տուփեր, սեղաններ, սաոլներ, թիկնաթոռներ, աթոռներ, գաւազաններ, հայելիի, ժամացոյցի ամաններ ու գրատարաններ: Մէջտեղը, գեղակերտ մահճակալ մը լարուած է, որուն համար կ'ըսեն թէ Եւրոպացիներն անգամ հաւնած ու հիացած են: Տա՛ սենեակին մէջ ցուցադրուած են հազարաւոր տեսակ հունտեր: Դուռնին առջեւն ալ գրուած են երկրագործական ու գիւղատնտեսական նոր գործիներ: Սինկերի մեքենաներու մասնաճիւղը իրեն համար մասնաւոր սենեակ մը ունի, ուր ցուցադրած է սիւզէնիի գեղեցիկ նմոյշներ: Պատերէն կախուած են նաև պատկերներ, ընտիր ձեռագործներ: Քանի մը մեքենաներ ալ կը տեսնուին: Սա՛ տեղ չերքէզական արծաթով բանուած զանազան իրերը, որոնք մեծ մասամբ ձիու զարդեր են, կը հիացնեն այցորդները: Մոտ թաւիլի վրայ համակ սրմայով բանուած թանկագին թամբ մը, եւ իսկոյն ու սրմայով չինուած հինաւրի մաղախ մը զոր ժամանակին Օսմ. Վեհապետը նուիրած է տեղիս Վսեմ. Կուսակալին հանգուցեալ հօրը, արուեստի ու արժէքի կրկին տեսակէտով գնահատելի բաներ են: Ցուցադրուած են նաև հին քիւրք մը, կուրծքի. թեւ բերանները, գրպանը, եղերքը, համակ ոսկեթել բանուած, ու Արնաւուտի համազգեստ մը կռնակը, երկու կուրծքը, չիփկեճերը թեւերը, շալվարին երկու կողմերը, ու սրունքի քոզուկները բոլորովին սրմայով ծեփուած: Գեամները անգին խալի մը փռուած է, որուն համար կ'ըսեն թէ Օսմ. Վեհապետ մը Նիկոէի մզկիթին նուիրած է: Շէնքին բոլոր պատերը ծածկուած են արժէքաւոր գորգերով, որոնց մէջ կը գտնուին ու կը գնահատուին Ալպէր Ալիօթիները:

Թէեւ մեր էն կարող արուեստագէտները դեռ ցուցադրած չեն իրենց գործերը, սակայն, կան նորէն հանճարի նշանակ գործեր: Տղայ մը արդէնիկ պատրաստած է, որ եւրոպական գործ կը կարծուի: Շիլի մէջ...վազեր մը չինած է թիթեղագործ մը: Դեռ մէկը չգիտցաւ գաղանիքը: Արկղիկ մը կայ, որուն բանալին վրան է: Բացողին երկու ոսկի: Դեռ կուղպ է: Ոսքի յատուկերէն կեղծը չինուած է: Դժուար է գանազանել: Ու դեռ չատ ուրիշներ: Սվազցիները մասնաւորապէս մատանեզործութեան, չիլիճկիրութեան, գորգագործութեան մէջ յայտնի, ու, ընդհանրապէս, ձիւնագործութեան մէջ ալ չարուած են այսպէս, միւս արհեստներու մէջ միշակ են, իմ կարծիքովս:

Ուրիշ լուացուցիչ լուրեր ու մրցանակ չառնողներ եթէ ըլլան, կը հաղորդեմ երկրորդ թղթակցութեամբս:

Սըվազ Մ. ԽՍՊԻՐԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԵԼՃԻԱՅԷՆ

ՊՐԻՍԼԷ, 9 սեպտ.

Ձեր թերթին մէջ ուրախութեամբ կարդացինք Մալէդեան օրիորդներու վերջին անգամ ունեցած յաջողութեան առթիւ գրուած տողերը, որոնք միեւնոյն ատեն քաջալերութիւն կրնային ըլլալ բոլոր Հայ օրիորդներու համար, որոնք բաղձանք ունին մշակելու ոեւէ արհեստական ճիւղ մը:

Քանի որ առիթը ներկայացած է, կը փութամ քանի մը տեղեկութիւններ աւելցնել ձեր գրածներուն վրայ, որոնք չենկան գրեան ըլլալ անոնց համար որոնք ուրախութեամբ կարդացած էին այդ տեղեկութիւնները:

Օրիորդ Մալէդեաններ երեք տարի առաջ Պրիւսէլ եկած էին իրենց ուսումը և դաշնակահարութիւնը կատարելագործելու համար, միանգամայն հետեւելով Պրիւսէլի Աղջկանց Արհեստական վարժարանին (Ecole professionnelle de jeunes filles) գիտական եւ գործնական դասանութեանց: Այս անգամ, ինչպէս տեղական ֆրանսերէն թերթերը հրատարակեցին մանրամասնաբար Օրիորդ Վիրժինի Modesի եւ Օրիորդ Ժօրժինէի Confectionի վկայական ստացած (Diplôme de 1er degré avec grande distinction). մրցման փայլուն քննութիւններէ վերջ, որ կատարուեցաւ ըստ օրինի մեկուսացած սրբարաններու մէջ, կրթական նախարարութեան կողմէ անուանուած Տնտուհիի

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԲԵՐԸ» 57

ԱՂԱՎՆ ԿԱՐՄԻՐ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՍՏՈՒԳԱԾՔՆԵՐ ԿԱ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ ՀԱՅՈՑ ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԳԻՐՔ Ա.

14.

ՄԱՆԻ ՀԱՅԱՂՈՒՄԻՆ

—Ա՛հ, ընդհրդեց նստած, ամուսնացած ես, ունիս զաւակներ, ինչո՞ւ կ՚ուզես ինձ ալ քու պէս ընես... Ես քեզ կը սիրեմ, ես քեզ կը պաշտեմ, ես քեզ կ՚ուզեմ, ես քեզ կ՚ուզեմ... Ու ես ալ ուրիշ բան չեմ ուզեր, միայն թէ դուն ալ ինծի պէս սիրես զիս, ինծի պէս պաշտես զիս, ինծի պէս ուզես զիս...

Ու ձայնը պարզապէս կ՚աղաչէր։

Ես ալ կ՚ուզէի, որ ինծի պէս սիրէր զիս, ինծի պէս պաշտէր զիս, ինծի պէս ուզէր զիս։ Ես ալ ուրիշ բան չէի ուզեր։ Ես ալ միայն կ՚ուզէի, որ ինծի պէս սիրէր զիս, ինծի պէս պաշտէր զիս, ինծի պէս ուզէր զիս։

Ու ես ալ կ՚աղաչէի։

Ու ես ալ կ՚աղաչէի։

Ու ես ալ կ՚աղաչէի

Ծ. ՄՈՒՐ.—Լիկուկ տեղակ տակ, 39 Օգոստ.

Մեր հին լավ ընկերը՝ Մրգեան Եղիան, որ ապրում է Ամերիկայում, մեզ է գրում.

«Ես ամեն տարի ձեզ ուղարկում եմ 2 Ս. Ս. Ռ. Հ. Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 230 տարեկան հանգամանքով, որ ես ձեզ ուղարկեմ 125 ռուբլու չեկ, որպէսզի դուք ինձ համար գնէք 2 հատ «Մարմնի» հատուկ տարազներ, որ ես ուղարկեմ Ամերիկա իմ ընտանիքի համար։ Ես ուզում եմ, որ դուք ինձ ուղարկէք ոչ թէ ամերիկեան, այլ հայկական տարազներ, որովհետև ես ուզում եմ, որ իմ ընտանիքը հագնի հայկական տարազներ

ԱՆԳԻՐԸ

Ու եղաւ որ հարց ըլլայ թէ ինչո՞ւ Մաղկազարդին նոյ Նահապետին աղ-ջիկը ժըժի (պեպէք) կ'ըլլայ, որ տարին երաշտ չըլլայ եւ երկինք անձրեւէ, ըսէք.— Թրուած է Անգիր Դպրութեան Բ. հատորի 7րդ տետրին մէջ, կար-դացէք ու ցնծացէք Վանայ վարդա-պետին տարեկանը 25 ղ.։

Պաղտասարեան գրատուն, Սուլթան Համամ թիւ 14։

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԻՇԵՐՕՐԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՑ

Կ. Պոլիս, Գատրգիւղ, Մուճիւրտար

Հաստատուած 1901 Մայիս 1ին

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ

Մանկապարտէզ

եւ նախակրթարան երկսեռ.

Գործնական կեանքի արդի պահան-ջումներուն համապատասխան կերպով եւ դիւրութեամբ մեծահասակներ կ'ուսու-ցուին Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրան-սերէն, Անգլիերէն լեզուները, կրօն. Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութիւն, թուա-գիտութիւն, աշխարհագրութիւն, Ա-ռողջաբանութիւն եւ բնական գիտու-թիւնք. երկրաչափութիւն, գծագրու-թիւն, առանին անտեսութիւն, Ձեւա-գիտութիւն եւ կար, Ձեռագործի ամէն տեսակները, Դաշնակ եւ Ջութակ։ Բա-րոյական կրթութեան, բարեկրթու-թեան եւ լաւ նկարագրի կազմութեան լիահատար հոգածութիւն։ Ծրանները խօսակցութեան մանաւանդ վարժու-թիւնը պղտրցական ամբողջ չրջանին մէջ, ընդ. հսկողութեամբ Ֆրանսացի մայրապետ վարժուհւոյ մը։ Մանաւանդ հոգածութեան առարկայ են նաեւ ձե-ռական աշխատութեանց եւ երաժշտու-թեան ճիւղերը։ Ջուխակի դաս տանձ-նած են երկու նշանաւոր Ջութակա-հարներ, իտալացի Մ. Ռէբինօ կայիթանօ եւ Սիմոնեան էֆէնտի։ Դիւրութիւննե-րը կը վայելեն ընտանեկան կատարեալ խնամք եւ հանգստաւէտութիւն։ Վար-ժարանն ունի նաեւ իր մանաւանդ բը-ժիշկը, որ յաճախ կ'այցելէ ու տղայոց առողջութեան վրայ կը հսկէ։ Վարժ-րանին տպեալ Ցայտագիրը, որ ի մէջ այլոց կը պարունակէ նաեւ ընդունե-լութեան պայմանները, փոփաքողնե-րուն կը դրկուի։ Աշակերտաց վերա-մուտը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 25 Ր.։ օր, իսկ կանոնաւոր դասատուն-դութիւնք պիտի սկսին Սեպտ. 1 Ր.։ օր։ Բանակցութեան կամ ուելի մա-րդաման տեղեկութեանց համար դիմել վարժարան առ. Տեսչութիւնն, ամէն օր մինչեւ կէս օր, իսկ կէս օրէ յետոյ ժամը 6էն 10՝ արձակուրդի օրերու մէջ՝ կարելի է դիմել նաեւ Մեծ Նոր Խան, վերի յարկ, թիւ 55 գրասենեակը ուր նոյն ժամերուն պիտի գտնուի վարժա-րանին Հիմնադիր-Տեսուչը

15 - 8 Յ. Ֆ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ի ԲԱՆԿԱԼԹԻ

47ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Վարժարանս հաստատուած է 1857ին. Նպատակն է աշակերտաց տալ կրօնա-կան, բարոյական եւ գիտնական կրթու-թիւն մը։ Վարժարանի վարչութիւնը Վիեննայի Միսիթարեանց ձեռքն է։ Ու-սուցչական մարմինը (corps enseignant) որ կը բաղկանայ Միսիթարեան վր-կակեալ արտաքին ուսուցիչներէ, պիտի կազմուի այս տարի 24 հոգի։ Ուսանիլ ծրագիրն է՝ արդի երկրորդական դրպ-րոցներու (école secondaire moderne) յատուկ յառաջադիմը, որ կը համա-պատասխանէ գերմանական բեալական դպրոցին (Realschule) յառաջադրին. բայց քան կարի յարմարցուած է այս այս ծրագիրը միջավայրի պիտոյից։ Վարժարանիս կատարեալ ընթացքն ա-ւարտող աշակերտները կրնան չատ դիւ-րութեամբ եւ առանց քննութեան երթալ պոլիս ոեւէ բարձրագոյն վարժարանն յաճախել՝ ուսմանցը չարունակելու հա-մար (ինչպէս ունինք աշակերտներ ի Վիեննա, Ջուիցերիա եւլն.) եւ կամ կրնան վաճառականութեան ձեռնա-մուխ ըլլալ։ Աւանդուած լեզուներն են Հայ. Տճկ. Գաղղ. Գերմ. և Անգլ. (վերջին 2 տարիները)։ Գաղղիերէն լեզուն գործնականապէս սորվելու հա-մար՝ աշակերտները պարտաւորեալ են միշտ նոյն լեզուն խօսելու, եւ իրենց վրայ պիտի հսկեն Գաղղիացի Մարիտ-ները, զորոնք յատկապէս բերել տուաւ պարբերութիւնս Բարիզեն։ Այս տարի 5 վիտի ըլլայ ասոնց թիւը։ Ամէն ամիս ծնողաց կը ղրկուի համեմատական ամ-սագումարկ մը, որուն մէջ մանրամասն կը նշանակուի աշակերտին բարոյական եւ ուսուցչական վիճակը, իւրաքան-չիւր դասերու մէջ առած նիշերը ևլն.։ Վարժարանս կը գտնուի ընդարձակ ծառուից պարտէզի մը մէջ, ունի իր յատուկ բժիշկն ու դեղարանը։ 1903ի 1904 դարոյական տարին պիտի սկս-Սեպտ. 1/14 Ր.։ օրը։ Դպրոցասուփ քննութիւնները պիտի կատարուին Օ-գոստ. ամսոյն 29ին եւ 30ին, իսկ դա-սերը կը սկսին կանոնաւորապէս երեք-շաբթի օրը սեպտ. 2ին։ Հրատարակ-ուած է վարժարանիս 5րդ տեղեկագի-րը։ Վարժարանիս նկատմամբ ընդար-ձակագոյն տեղեկութիւնները ուզողը թող դիմէ վարժարանի վարչութեան երկ. Ուբ. եւ Շբ. օրերը։

Թոշակ տարեկան ամէն ծախքով գիւղ-ացիներուն համար 30 Օսմ. ոսկի։ Ձե-րեկոյիկներուն համար 20 Օսմ. ոսկի։ Արտաքիններուն համար 10 Օսմ. ոսկի։

ՎԱՐԻՉ՝ Հ. ԳԱԲՐԻԷԼ Վ. ՄԵՆԷՎԻՇԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ ԲԱՆԿԱԼԹԻ

P. Gabriel Dr. Ménévichian
Constantinople, Pancaldi
14—12

ՀԱՄԱԶԳԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ

Համազգեաց վարժարանի 1903-1904 ուսումնական տարեշրջանը պիտի սկսի առաջիկայ սեպտ. ամսոյ 1/14ին, երե-կուշաբթի օր։ Վարժարանը նոյն օրը պիտի բացուի, ուստի աշակերտուհիք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ. իսկ դասախօսութիւնք պիտի սկսին հետե-ւեալ օրն, երեքշաբթի, 2/15 սեպտ.։

Վարժարանիս նպատակն ըլլալով օժ-տել հայազգի օրիորդները զուտ տոհ-մային դաստիարակութեամբ, եւ բարե-պաշտ, ուսեալ և ծրագրուած մայրեր նը-րերել ազգին, այս նոր չրջանն ալ ելի եւս օգտակարապէս իր այդ վեհ նը-պատակին ծառայեցնելու համար, վար-ժարանիս Հոգաբարձութիւնը կարևո-ւոր համարած է ուսումնական ծրագ-րոյն վրայ ինչ ինչ փոփոխութիւններ ի գործ դնել, աւելորդը զեղչելու՝ բայց պահած լրացնելու եղանակաւ, որով վարժարանս այլեւս նախնական եւ երկրորդական վարժարանի մը վերած-ուած է իսկապէս։

Նախնական կրթութիւնը դիւրա-ցնելու նպատակաւ, այս տարի որոշ-ուած է նաեւ Մանկապարտէզի կանո-նաւոր ընթացք մը հաստատել վարժա-րանիս մէջ։

Իսկ թէ վարժարանիս ուսումնական ծրագրոյն ճշդիւ գրծագրութեան եւթէ ներքին բարեկարգութեան հոգն և խըն-նամքը յանձնուած է վարժարանիս ու-սուցչական մարմինը կազմող պատուա-կան անձերէ բաղկացեալ մանախում-բի մը, ընդ հսկողութեամբ վարժարա-նիս Հոգաբարձութեան։

Ըստ որում ամէն խղճամիտ ուսուց-չի նիւթական եւ բարոյական չանն իր վարժարանին բարեկարգութեան և պայ-ծառութեան մէջ կը կայանայ, Հոգա-բարձութիւնս վստահ է թէ այս վերջին կարգագրութիւնն յոյժ գոհացուցիչ ար-դիւնք պիտի ունենայ առաջիկայ տա-րեշրջանի մէջ։

Վարժարանիս նոր աշակերտուհի ար-ձանագրել տալ փափաքող ծնողք, ըն-դունելութեան պայմաններուն տեղե-կանալու համար, կրնան դիմել ի վար-ժարան, բացման թուականէն սկսեալ, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր։

Հոգաբարձութիւն Համազգեաց
Օրիորդաց վարժարանի

Բէյօղլու, 20 Օգոստ./4 Սեպտ., 1903

ՌՈՊԵՐԴ ՔՈԼԷՃ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշր-ջանը պիտի սկսի Երկուշաբթի, Սեպտ. 2/15։ Կարգադրութիւններ եղած են նոր գիւրութիւններ տալու վաճառա-կանական ուսանող համար։ Մասնաւ-տիկ մը՝ աշակերտներու առողջու-թեան, մարմնամարզներուն ու խաղե-րուն, ինչպէս նաեւ վարժարանին ընդ-հանուր առողջապահական վիճակին վը-րայ կը հսկէ։ Նախորդ տարուընէ սկսե-ալ՝ բացուած է նաեւ փոքր աղջ յատ-կացեալ նոր չէնքը, ուր պիտի ընդուն-ուին մինչեւ տասն տարեկան աշակերտ-ներ։ 15—11

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

28րդ. Դպրոցական տարի

(1903—1904)

Վարժարանիս վերաբացումը տեղի կ'ունենայ Սեպտ. 1, Երկուշաբթի օրը։ Նոյն օրէն մինչեւ Սեպտ. 6 Շաբաթ օր, պիտի կատարուին կարգափոխու-թեան վերաքննութիւնները, իսկ յա-ջորդ Երեքշաբթի օրէն, Սեպտ. 9, պի-տի սկսին դասախօսութիւնները։

Տնօրէնը ներկայ է վարժարանին մէջ սկսեալ յառաջիկայ Օգոստ. 25 Ր.։ օ-րէն, ընդունելու համար աշակերտաց ընդունելութեան մասին բանակցիլ փա-փաքողները։

Հիմնադիր-Տնօրէն
Ին. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Ա. ՏԱՄՈՆԱԲՈՑԻ

Յ. Ա. ՐԱՊԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԱՐԻՋԻ

Իր գործատեղին փոխադրած ըլլալով Բէյօղլու, Մեծ-Փողոց, ՊՈՆ-ՄԱՐՇԷ Դէմ 373 թիւ ՏՈՒՆԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ Աղխատութիւնք ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ Ե ԻՒ պայմանք ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

Ամէն օր իրեն դիմողները կընդունի ժամը 4էն 10 (Ը. Թ.)

ԿԱՐԵՒՈՐ

Ձգելու համար թէ գիչեր ատեն ապարանիս մէջ որեւէ թերթ կը տը-պուի, որեւէր կը սպառի և չկայ որեւէ թիւ մեզի կը դարձուի, որո-չած ենք «Սուրհանդակ»ի իւրաքանչիւր թիւրին վրայ յատուկ կնիք մը զարնել։ Ուստի թէ՝ Պոլսոյ եւ թէ գաւառի բո-լոր ընթերցողներէն կը խնդրենք որ եթէ այսուհետեւ իրենց ստացած «Սուր-հանդակ»ի թիւերուն մէջ ատանց կը-նիքի ոեւէ օրինակ մը գտնուի, հաճին զրկել ուղղակի թերթիս անօրինութեան եւ մէկ թիւի համար պիտի ստանան մէկ ամսուան «Սուրհանդակ»։

ԻՒՆԻՕՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1828-1829ԻՆ Ի ԲԱՐԻՋ

ՎԱՆՏՈՄԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿ, ԹԻՒ 9 ՇԷՆԳԻՒՆ ՄԷՋ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Մինչեւ 1900 տարւոյ վերջը հատուցուած վնաս	252 միլիոն ֆրգ.
1900ին գանձուած ապահովագին	21 » »
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ	107 » »
Ապահովագրուած դրամագլուխ	19 միլիառ

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Մինչեւ 1900 տարւոյ վերջը հատուցուած վնաս	120 միլիոն ֆրգ.
Ընթացիկ ապահովագրութիւններ	260 » »
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ	153 » »
1900ին գանձուած ապահովագին	17 » »

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂԸ ամէն տեսակ ապահովագրութիւններ կ'ը-նէ թուրքիոյ մէջ, խիստ նպաստաւոր պայմաններով և գիներով։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂԸ կեանքի վրայ ամէն տեսակ ապահովա-գրութիւններ կ'ընէ Արեւելքի համար մանաւանդ եւ զեղչեալ սակագոյնիւով։

Ընկերութեան դրամատունն է՝ ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆԿԱՆ

Արեւելքի ընկերութեան կեդրոնատեղին՝ ՊՕՂԻՍ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԱՄ ԳԱ-ԼԹՐՃԸ ՕՂԼՈՒԻ ԲԱՍԱՃԸ։

Մանաճիւղ՝ Ղալաթիա, Խայէթ խան, Գործակալ՝ Մխիթար էֆ. Դաւիթեան

ՖԷՆԻՔՍ ՕԹՐՈՒՇԻԷՆ

ԿԵՆԱՑ. ՀՐԴԵՀԻ, ԾՈՎՈՒՐ

ԿԱՅՍ. ՔԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄՏԱՏԵԱԼ ՎԻԵՆՆԱ, 1860ԻՆ

Գրասենեակ Հաճօբոյս Խան, Թիւ 52, 53, 54, 55, 56

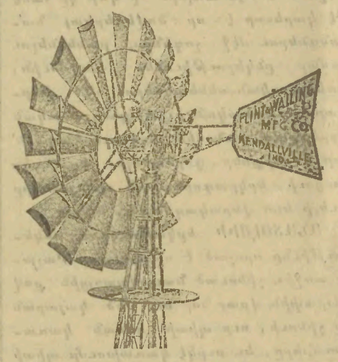
ԼԻԱԶՕՐ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԻՉ Գ. ՖԷՐԱՏԵԱՆ

Ֆէնիքս Օթրուշիէն Ընկերութեան կենաց ապահովագրութեան օրինակ մը. 35 տարեկան մէկը որ կուզէ ապահովագրուիլ Ֆէնիքս Օթրուշիէն ընկերու-թեան 20000 ֆր.ի և քսանըհինգ տարուան համար, տարեկան 925.80 ֆրգ. պիտի վճարէ և պայմանաժամուն պիտի ստանայ 31266 ֆրգ. հնչուն դրամ ամրողջովին։ Իսկ եթէ մեռնի, զոր օրինակ 10 տարիէն, իր ժառանգորդները անմիջապէս պիտի ստանան 21314.62 ֆր.։

Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ չեն, այլ ԻՐԱԿԱՆ, և Ֆէնիքս Օթ-րուշիէն ընկերութիւնն այս գումարները վճարումը կ'ներկայացուցէ իր բօլիսով։

ԱՄԵՐԻԳԱ ԷՄԹԱԼ ԳՈՒՄԲԱՆԵՆԱՍԸ ՄԱՂԱՁԱԼԱՐԸ

ՐԻՒԶԿԵԱՐ ԻՂԷ ՄԻՒԹԷՂԱՐԻՒ ԹՈՒԼՈՒՄՊԱՂԱՐ ՎԷ գալմաք մաքինայրը

Կալվանիզի չէնքատէն մամալ իչպու եէչ թուլումպալարը, հայվան վէ եա-խօտ պուխար մաքինայրնա ասլա լիւզումը օլմագտըզը գուչլարտան սու իխրաճ իթմէք իչին զայէք ֆայտէլի վէ մուքեմմէլ մաքինայր տրլար։ Ամէ-րիգանըն «Flint and Walling» գումբանեասը մէզգիւր եէլ թուլումպալարընըն էն ալէա վէ գուվվէթլիսինի իսալ իչլէմէքտէ տիր։

Գայմագ մաքինայրը իսէ թազէ սիստին եաղընը վէ գայմաղընը թէֆրիք իթմէք իչին ֆայտէլի պիր ալէթ տիր։

Պալէտաէ կէօմպէրիչէն մաքինայար Գալաթատա Մահմութիչէ ճատէսինէ 57 նիւմէրօլը Թ. ՄՈԼՏՈՎԱՆ վէ Շիւրիչքիւսընընէն Ամէրիգա էմթաա գում-բանեասը չիւչէպտէ զայէք էհվէն ֆիյաթլէ սաթըլմագտա տրլր։

Մէզգիւր մաղազատա չիֆթճիլէրէ սօն սէրէհ միւգեմմէլ օլան սաբան, օ-րագ վէ հարման մաքինայարը վէ էհվամը զրահչէի միւքեմմէլէ պուլունտուղ կիպի, բիւյիւ մաքինայարը թէրէ եազը էզգարագ մաքինայարը, սիւա սէրէհէ-լէր, արը գօվանըարը, մէյվէ սէրէհէլէրի վէ սարիճ մէվտուա տրլր։ Բէգալիք Ամէրիգա մամալաթընատա կազ մօթէօրլէրի, էլ թուլումպալարը, մաթապա ֆոա-գրմարը վէ պահէճ էհվամը (էգճիսիճէ Ամէրիգանըն մէչհուր վէ նէֆիս ըչ-կեարէնկ չիչէք, մէյվէ վէ սեպզէ թօխումլարը) ֆիյրուխթ օլունուր։ Պուլնար-ուակ պաչկա էլ եախսա ասկը վէ օճրթմա ֆանդէզի լամպալար վէ ճէպ վէ եա օճրթմա ասաթլար մէվճուտ պուլունտուղը կիպի, սալօն մօսթիլեալարընըն էնվաի նէֆիսէ վէ միւքեմմէլէսի պահէ սըզարըլ իւզրէ Ամէրիգատան ճէպ թիճարիէ-պէլիր։

ՕՄՄԱՆԵԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏ

ՃԱՐՈՒԴԻՒ ԼԻՎԱՆԹԱՑԻ ԵՒ ՕՃԱՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ԱՐՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՈՐՈՆՔ ԿՐ ԳԵՐԱԶԱՆՑՆԵՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՄԱՆՕՐԻՆԱԿ ԱՐՏԱԴՐՈՒ-ԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐԺԱՆԻ ԵՆ ԱՄԷՆ ԴՈՎԵՍՏԻ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԼԵՎԱՆԹԱՆԵՐ, Օ ՏԸ ՔՈԼՈՆԵԸՆԵՐ, ԲՈՒՏՐԱՆԵՐ. ԱՐԴՈՒԶԱՐԴԻ ՕՃԱՐՆԵՐ ԵՒՆ.

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ.—Պոլիս Սուլթան Համամ, թիւ 44-46 կը գտնուի նաև մայրաքաղաքիս ծանօթ դեղարանները եւ թոնաֆիչէի վաճառատուները։

Բէօյօղլի մէջ միակ կեդրոնատեղին է ՊՕՆ-ՄԱՐՇԷ վաճառատունը։

Ծանօթ.—Ամէն անունք որ կը փափաքին զուտ ՃԱՐՈՒԻԻ լեվանթա և օճառ գործածել, պէտք է որ սրուակներու եւ տուփերու վրայ ուշադրու-թիւն ընեն «ԱՀՄԻՏ ՃԱՐՈՒԻԻ» ստորագրութեան։

ԻՒՆԻՕՆ ՕՎ ԼՕՆՏՕՆ

UNION OF LONDON

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

1714ԻՆ ՀԻՄՆՈՒԱԾ Ի ԼՈՆՏՈՆ

Գրամագլուխ ..... Ա. Ո. 3,950,000

Ցարեկաճ ապահովագրի զուտ Ա. Ո. 1,100,000

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՂԱԼԱԹԻԱ, ԱԿԱՊՈՐԵԱՆ ԽԱՆ, ԹԻՒ 71 ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՑԻՆ ԿԱՐԳԸ

ՌԷՅՆՕՒՐՆԱՆ գործակատարն է ՕՍՄ. ՆԱՒՍ. ՊԱՆԿԱՆ

Կ. ՊՕԼՍՈՅ գործակալութիւն՝ Շէրիֆ Փաչա խան Թիւ 28 ՍԵՂԲԱԿ ՏՕՎԻԿԵԱՆ

Գործակալութիւններ գաւառային գլխաւոր քաղաքներու մէջ։

ԱՅՍ ԿԼԻՄԱՅԷՆ ՄԷՋ

ԸՆդհանուր վիշտեր կան որոնք այս աշխարհածանօթ դեղով կատարեալապէս կը բժշկուին։

Շիշերու վրայ սասր ուշա-դրութիւն ընել պէտք է։

19

SCOTT'S EMULSION

Ձուկ, Հալբուխ, և լոլոր օրկորի և Թոքի վիշտեր. ինչպէս Թոքացաւ, և պրօնշիտ, շնչառութեան և կուրծքի ևրակներուն փորփռումը և միւս տկարութիւն պատ-ճառող անհանգստութիւնները՝ անվիճապէս կը զսպուին, և կը տկարացուին և վերջապէս կը բժշկուին։ Կամա-նաւոր ծիրական ախտի նկատմամբ՝ առաջին նշանները տեսնուած ատեն, անվիճապէս առաջքը կ'առնէ։ Եթէ ընտանեկան մը մէջ այսպիսի ախտ մը կայ, պէտք է դեղարան մը դիմել և

ՊՕՏՕՓԻ ԲԸՂՋԵՐՈՒԹԻՒՆ

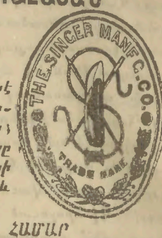
մը առնել։ Ըղձալի ԹաղարտութիւնԸ այս ախտը կը դադրեցնէ և տան մէջ ուրախութիւնը կը վերականգնէ։

Բոլոր դեղատներուն մէջ և դեղավաճառներէ կը ծախուի։

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER Manufacturing Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները՝ զուտ անգլ. պողպատէ չինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնա-հատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմերուն տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակները ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական և չքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

ՄԱՄՆԱՒՃԻՒՂԵՐ ԲՈՎԱՆԴԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Սինկէրի մեքենաները կը վաճառուին՝

ԲԵՐԱ՝ Շիտակ Ճամբայ, Պօն-Մարշէի դիմաց թիւ 343 և 343կրկին։

ՂԱԼԱԹԻԱ՝ Շիտակ Ճամբայ, Կալաթա Սէրայի դիմաց։

ՊՈՂԻՍ՝ Սինկէր խան Թիւնէլին ետեւ։ Թրամուէյի կայարանին դիմաց։ Սուլթան Համամ թիւ 2։ Սուլթան Պայազիտ Թրամուէյի կայարանին դէմ թիւ 13։

ՍԿԻՒՏԱՐ՝ Զարլը Պոյու թիւ 140։

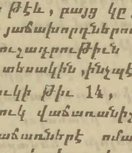
Ընկերութեան ընդհանուր կեդրոնատեղին է Բերա, Մեծ-Փողոց թիւ 34։ կրկին՝ Սարգիս պէյ Տիւզեանի տունը։

Կեդրոնէն զգեստաձեւ համբ վերի Նշանն ազդարարութեան ընծայ է։

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏՈՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎ. ԸՆԿ.

ՀԻՄՆԱԿԱՆ 1851ԻՆ

Հատուցուած վնասներու գումարը	Անգլ. ոսկի 6,000,000
Պատասխ դրամ և տարեկան հասոյթ	» » 1,250,000
Վճարեալ դրամագլուխ	» » 410,000

Հրապարակէ ծանօթ ֆուռնօ Ե քէօմ. ընկերութենէ վճարել կարդ։ ը 100,000ին սահմ.

ՈՒԷՍՏԵՐՆ Լոկ ը հրդեհի դէմ ամէն կոչէ գործեր կ'ապահովագրէ, Վնասները տեւոյն վրայ և ամէն-ուէս կը հատուցանէ։

Տնօրէնը Թուրքիոյ գործակալութեան, ԳԱՒՌԻԿ ԱՍՏՈՒԱՏԱՏՈՒՐ Պոլիս, Սուլթան համամ Բասած Գաթըրճը օղլու

Գաւառաց մէջ գործունեայ եւ պատուաւոր գործակալներ կը փնտռուին

ԾԱՆՕԹ.— Տեղւոյս էն ծանօթ Յիրանս. եւ Գերմ. ընկերութեանց պատ-րաստ գոյքը իրենց հասոյթին հետ բաղդատմամբ 100%էն աւելի չէ, մինչդեռ «ՈՒԷսթըրն»ինը 125% է, ինչ որ գերազանց երաշխաւորութիւն մը կ'ընծա-յէ իր հրցակցած վրայ։

ԶԱՎՈՒՇ ՕՂԼՈՒԻ ՍԻԿԱՒԻՒ ԹՈՒՂԹ

ԹԻՒ 14- ՀԵՏՕՐԻՒՆ -14 ԹԻՒ

Այս սիկաւի թուղթերը, որոնք խա-րիսխ նչանը կը կրեն, իրենց ընտիր տոկունութեամբ հետաւոյնօք մեծ յաջո-ղութիւն գտած ըլլալով, չատ մը կեղ-ծերը երեւան եկած են. կեղծարարնե-րուն դէմ օրինական միջոցներ ձեռք առնուած են թէև, բայց կը յանձնարար-ւի յարգոյ յաճախորդներուն ալ, որ մասնաւոր ուշադրութիւն ընեն նոյն թուղթերու տեսակին, ինչպէս նաեւ թի-թիւն կէօմրիւկի թիւ 14, մեր վաճա-ռատան յատուկ վաճառանիչին, որով-հետեւ ձեռավաճառներէ ոմանք, ուելի ստակ չահելու փափաքով, յաճախորդ-ները կը խաբեն, և մեր ընտիր ու զուտ թուղթին տեղ վար տեսակ և կեղծ թուղթեր ձեղ կ'ախտեն։ Ամէն պա-րագայի մէջ կրկին ու կրկին կը յանձ-նարարուի մասնաւորապէս ուշադրու-թիւն ընել Խարիսխ նչանին, և թիւ 34 թիւթիւն կէօմրիւկիի պղտասային վրայ մեր վաճառատան վաճառանիչին։ 78-77

Տ. Յակոբեան
Մեծ Վաճառատան
Կրկրպատուիրեալ
Ծաղկավաճառ
Ազգ. Ապահովագրեալ

Ս. Ք. Հ. Ի. Ն. 1903 Ի. Ն. Ի. Ս. Ի. Ս. Ի. Ն. Ի. Ս. Ի. Ս. Ի. Ն. Ի. Ս. Ի. Ս.